

Z terenów historycznej Małopolski pochodzi liczna seria wczesnośredniowiecznych znalezisk sepulkralnych. Wśród nich zdecydowanie dominują występujące od 2 połowy X w. egalitarne, płaskie, rzędowe cmentarzyska szkieletowe oraz wielowarstwowe cmentarzyska przykościelne użytkowane od XII/XIII. Zaledwie część ze wspomnianych znalezisk doczekała się pełnej, kompleksowej publikacji wzbogaconej analizami antropologicznymi. Ostatnim ważnym wydawnictwem poświęconym zagadnieniu obrządku pogrzebowego we wczesnośredniowiecznej Małopolsce jest wydane 50 lat temu dwutomowe dzieło Heleny Zoll-Adamikowej.

Celem projektu było przedstawienie wieloaspektowej charakterystyki populacji zamieszkującej dorzecze górnej Wisły w okresie od połowy X do połowy XIII w. na podstawie wyników badań archeologicznych i antropologicznych cmentarzysk szkieletowych. Projekt składał się z kilku zasadniczych etapów. W pierwszym z nich zebrano informacje o ponad 130 cmentarzyskach wczesnośredniowiecznych z dorzecza górnej Wisły zbadanych archeologicznie na przestrzeni ponad stu lat. Oprócz zebrania informacji opublikowanych, konieczne było również zapoznanie się z nieopracowanymi materiałami przechowywanymi w zbiorach kilkudziesięciu jednostek naukowych z terenów województw: małopolskiego, podkarpackiego, lubelskiego, świętokrzyskiego i śląskiego. W niektórych przypadkach wykorzystano też dane archiwalne dotyczące znalezisk zaginionych lub pochodzących z dawnych odkryć, szerzej dotąd nie omawianych w literaturze.

W drugim etapie opracowano materiał zabytkowy, tj. głównie przygotowano rysunki i zdjęcia zabytków, a także wykonano zaktualizowane kartografie najbardziej interesujących form reprezentowanych na cmentarzyskach małopolskich na tle środkowoeuropejskim. Ponadto scalono i przeanalizowano rozproszone dane antropologiczne o ludności pochowanej na nekropolach. Dokonano też kwalifikacji szczątków kostnych do analiz specjalistycznych.

Kolejny etap stanowił program badań zmierzających do rekonstrukcji paleodiet społeczności wczesnośredniowiecznych. W tym celu na starannie wyselekcjonowanych szczątkach ludzkich i zwierzęcych przeprowadzono badania stabilnych izotopów węgla i azotu. Do badań wybrano materiały pochodzące z 5 różnych cmentarzysk małopolskich: 3 cmentarzysk pozakościelnych w Krakowie-Zakrzówku, Grodowicach, Witowie oraz z cmentarzyska przy kościele pw. św. Benedykta w Krakowie oraz w Trepczy. Przebadano w sumie ponad 200 próbek. Analizie poddano pochówki zarówno kobiet jak i mężczyzn. Porównywano też wyniki badań uwzględniając status wyposażenia zmarłych. W przypadku cmentarzyska św. Benedykta w Krakowie wybrano pochówki o różnej lokalizacji względem świątyni: groby zlokalizowane na zewnątrz i wewnątrz kościoła. Pobrano i oznaczono również próbki kości zwierzęcych pochodzących z wczesnośredniowiecznych stanowisk osadowych położonych w okolicy badanych nekropoli. Oznaczenia wykorzystano jako tło do rekonstrukcji paleodiet populacji ludzkich. Uzyskane dane przyniosły nieznane dotąd, ciekawe wnioski wynikające z porównania paleodiet ze statusem ekonomicznym zmarłych pochowanych na cmentarzyskach, a także dostarczyły pośrednio pewnych wskazówek do rekonstrukcji gospodarki ludności z terenu wczesnohistorycznej Małopolski.

Równoległe z programem badań izotopowych zrealizowano też badania mitochondrialnego DNA ludności wczesnośredniowiecznej, starając się uzyskać informacje o strukturze genetycznej społeczności zamieszkującej Małopolskę. Do tego celu wybrano i oznaczono dobrze zachowany materiał z cmentarzyska pozakościelnego w Grodowicach.

Jednym z głównych założeń projektu było szczegółowe opracowanie wyników badań archeologicznych na cmentarzyskach wczesnośredniowiecznych, w tym przeprowadzenie wieloaspektowej analizy obrządku pogrzebowego wraz z analizą zabytków ruchomych wchodzących w skład wyposażenia grobowego, a także analiza chronologii i zróżnicowania regionalnego nekropoli. W części analitycznej scharakteryzowano możliwie szczegółowo wczesnośredniowieczny obrządek pogrzebowy w Małopolsce.

Niewątpliwym atutem przygotowywanej dysertacji jest jej interdyscyplinarność. Uzyskane wyniki pozwolą na pogłębienie wiedzy o ludności zamieszkującej dorzecze górnej Wisły we wczesnym średniowieczu. Na ich podstawie w nowym świetle mogą stać się stosunki kulturowe, osadnicze i w jakimś stopniu również gospodarcze występujące na omawianym obszarze uznawanym tradycyjnie za strefę przenikania wpływów z zachodniej, południowej i wschodniej części Słowiańszczyzny, a także oddziaływań staromadziarskich. Poruszone też zostanie dotychczas nieanalizowane bliżej zagadnienie kondycji biologicznej zamieszkujących tą strefę społeczeństw, rekonstruowanej przy zastosowaniu nowoczesnych metod wykorzystywanych coraz szerzej w antropologii.